

LALTA PRASAD BAISHY

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Polska

ORCID: 0000-0002-2687-4190

Copyright and License: Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2025. This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivatives 4.0 International (CC BY- ND 4.0) License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.pl>).

WYPRACOWYWANIE POROZUMIENIA W POROZUMIEWANIU SIĘ. O JĘZYKU NARODOWYM INDII

Słowa kluczowe: nacjonalizm językowy, polityka językowa, różnorodność socjolingwistyczna, hindi i hindustański, tożsamość postkolonialna, język narodowy.

STRESZCZENIE

Indie, będące najludniejszym państwem świata, stanowią przykład jednego z najbardziej zróżnicowanych językowo społeczeństw, w którym już w spisie z 1971 roku odnotowano ponad tysiąc odmian językowych. Artykuł podejmuje analizę trwałego i szeroko rozpowszechnionego przekonania, że hindi pełni funkcję języka narodowego Indii, mimo że Konstytucja tego państwa nie przewiduje formalnego ustanowienia takiego języka. Uznaje się, że zarówno hindi, jak i angielski pełnią rolę języków urzędowych, jednak przypisywany pierwszemu status narodowy ma charakter wyłącznie symboliczny i nie znajduje oparcia w regulacjach prawnych. Autor osadza to zagadnienie w szerszym kontekście socjolingwistycznym, przywołując uwarunkowania historyczne, polityczne i kulturowe, które kształtowały debatę o językowej tożsamości Indii. Szczególną uwagę poświęca roli Mahatmy Gandhiego, który początkowo postulował użycie języka hindustańskiego – syntezy hindi i urdu – jako narzędzia integracji narodowej. Analizowane są również powojenne próby kompromisu między spójnością państwową a ochroną wielojęzyczności, w tym zasada trójjęzyczna wprowadzona w 1968 roku. W artykule podkreślono znaczenie współczesnych uwarunkowań politycznych, w których wzrastająca rola hindi – wzmocniana przez liderów, takich jak premier Narendra Modi – ugruntowuje mu funkcję języka reprezentującego Indie, a zarazem wywołuje sprzeciw w regionach niehindujęzycznych, zwłaszcza na południu kraju. Zwrócono również uwagę na ideologię hindutwy, która traktuje hindi jako narzędzie nacjonalizmu kulturowego, co dodatkowo komplikuje oddzielenie planowania językowego od szerszych inicjatyw politycznych. W konkluzji autor stwierdza, że próby narzucenia jednego języka narodowego w państwie tak wielojęzycznym jak Indie niosą ryzyko marginalizacji języków regionalnych i osłabienia pluralistycznych podstaw państwowości. Jednocześnie podkreśla potrzebę wypracowania modelu równoważącego rozwój komunikacji międzyregionalnej z ochroną bogatego dziedzictwa lingwistycznego jako warunku trwałej jedności kraju.

1. UWAGI WPROWADZAJĄCE

Indie, najludniejszy kraj na świecie z populacją wynoszącą około 1,45 miliarda mieszkańców¹, stanowią przykład jednego z najbardziej zróżnicowanych językowo społeczeństw współczesnego świata. Według spisu powszechnego z 1971 roku, na terenie tego państwa posługiwano się ponad tysiącem rodzajów mowy (lektów). Występujące w nim indoaryjskie i drawidyjskie rodziny językowe należą do największych na świecie. Ponadto, w zależności od regionu, znaczna część mieszkańców używa języków z rodzin austroazjatyckich oraz tybeto-birmańskich.

Rys. 1. Regiony indyjskie

Źródło: <https://www.populationof.net/pl/india> (dostęp: 25.12.2023 r.).

W kontekście edukacji istotnym zagadnieniem pozostaje status indyjskich systemów znaków, zwłaszcza w zakresie nauczania jako języka ojczystego pierwszego, odziedziczonego drugiego lub obcego. Jest to szczególnie ważne, gdyż Indie mają aż 23 języki oficjalne, co czyni kwestie związane z polityką językową i wielojęzycznością zagadnieniem o fundamentalnym znaczeniu społecznym, edukacyjnym i kulturowym.

Sytuacja językowa Indii znacząco różni się od tej, którą obserwujemy w większości krajów europejskich, w tym w Polsce. Jak wspomniano, w Indiach aż 23 systemy mają status oficjalnych języków państwowych, a angielski funkcjonuje jako „język stowarzyszony”, wspierając komunikację międzyregionalną i administracyjną. Oprócz tych uznanych sposobów porozumiewania się istnieje również szeroki wachlarz języków regionalnych, które – mimo że nie posiadają statusu oficjalnego – są powszechnie używane

¹ <https://www.populationof.net/pl/india> (dostęp: 25.12.2023 r.).

przez lokalne społeczności. Często bywają one określane mianem „dialektów”, choć ich status i struktura nierzadko pozwalają postrzegać je jako pełnoprawne systemy językowe. W niniejszym artykule, przyjmując perspektywę socjologiczną i postkolonialną, postaram się pokazać, jak próba narzucenia jednego języka narodowego – w tym wypadku hindi – może prowadzić do marginalizacji języków regionalnych.

W Indiach powszechne jest powiedzenie:

Woda zmienia się co milę, mowa zmienia się co cztery mile.

Pod tą szerokością geograficzną panuje przekonanie, że co trzy kilometry zmienia się smak wody, a co dwanaście kilometrów – dialekt, język lub wariant mowy używany na danym obszarze. Zjawisko to ukazuje niezwykłą różnorodność lingwistyczną kraju. W kontekście statusu językowego poszczególnych odmian hindi problematyczne staje się jednoznaczne przypisanie im miana „dialektów” (hindustański, bhodżpuri, bradźbhasza, bundeli, awadhi, khariboli) bez odwołania się do ustalonych modeli lingwistycznych. To interesujący przypadek do analiz socjolingwistycznych oraz językowo-politycznych (glottopolitycznych) aspektów planowania i promocji języka (Wicherkiewicz, 2019, s. 20).

Wicherkiewicz przywołuje przemawiający do wyobraźni obraz wzajemnego układu języków:

Dachsprache

Ausbausprache

Abstandsprache

Wydaje się, że problemu statusu językowego jakiejś odmiany nie da się w kontekście europejskim omawiać bez odniesień do modelu autorstwa Klossa (1993, s. 165), zaproponowanego w celu socjolingwistycznej analizy i klasyfikacji statusu odmian językowych na pograniczu, pomimo dychotomicznego podziału na autonomiczne języki z jednej, a dialekty z drugiej strony.

Uważam, że ten układ bardzo dobrze oddaje też sytuację w Indiach. Analiza glottopolitycznego rozwoju i współczesnych socjolingwistycznych uwarunkowań hindi i innych systemów regionalnych cały czas jest kontrowersyjna w kontekście ustalenia języka narodowego w Indiach. Niełatwo zdecydować o tym, który z nich powinien obowiązywać jako „narodowy”.

W Konstytucji Indii żaden język nie został wskazany jako język narodowy w Indiach, ale już np. w Parlamencie Indii (*Sansad*), w urzędach i w placówkach publicznych używa się przeważnie hindi oraz angielskiego. Marszałek Zgromadzenia Ustawodawczego, Przewodniczący Rady Legislacyjnej lub osoba działająca w tym charakterze – w zależności od przypadku – może zezwolić każdemu członkowi, który nie może odpowiednio wyrazić się w żadnym z ww. języków, na zwrócenie się do Izby w swoim języku ojczystym w parlamencie centralnym – *Lok Sabha*. W tej sytuacji – zgodnie z art. 343 – urzędnik ma prawo mówić w swoim języku regionalnym. W Indiach występuje tak duża różnorodność językowa, że nie wszyscy mieszkańcy kraju komunikują się wystarczająco biegle (zarówno na płaszczyźnie oficjalnej, jak i w odmianach regionalnych), aby

swobodnie wyrażać swoje myśli, tłumaczyć idee bądź omawiać sprawy w sposób komfortowy i rozumiały we wspólnym dla wszystkich rozmówców języku.

Hindi jako wspólny język administracji i rządu jest zapisany pismem dewanagari i prawie wszyscy go rozumieją. Według art. 348 Konstytucji Indii ma być językiem używanym do wymienionych celów. Zaczęło się zatem stopniowe posługiwanie hindi w urzędach i tym sposobem konstituowała się jego rola unifikującą².

W 1905 roku Muhammad Ikbal napisał piosenkę „Sare jahan se achha Hindustan hamara”, która stała się popularna wśród Hindusów, śpiewano ją nawet w szkołach³. Autor, tworząc ten utwór muzyczny, wyrażał swoje pozytywne uczucia wobec Indii i Hindusów. Przywołana piosenka daje nadzieję na zjednoczenie narodu indyjskiego, podobnie jak inne kraje na świecie integrują się m.in. wokół nazwy obywateli (np. mieszkańców Polski nazywa się Polakami, Francji – Francuzami, Niemiec – Niemcami; to samo dotyczy innych narodów europejskich, których autochtoni są określani na podstawie swojego języka i swojej kultury). Obecnie jednak nie sposób nie dostrzec, że wiele się w tym względzie zmieniło.

Przywołajmy w tym miejscu teorię Machiavellego, która jest podstawą filozofii politycznej zachodniego świata. Wyliczając cechy państwa narodowego, florencki polityk renesansu sformułował myśl, że wspólny język jest jednym z jego kamieni węgielnych (Machiavelli, 1783, s. 116). O roli języka w budowaniu jedności tożsamościowej w Indiach piszę w dalszej części.

2. DYSKUSJA NA TEMAT JĘZYKA NA ZGROMADZENIU USTAWODAWCZYM

W 1949 roku dyskusja nad wyborem języka narodowego Indii była jednym z najważniejszych tematów poruszanych na Zgromadzeniu Ustawodawczym. Według historyka R. Guhy (2007, s. 120), kluczową kwestią omawianą w trakcie obrad Zgromadzenia Ustawodawczego po uzyskaniu niepodległości przez Indie był wybór takiego systemu znaków, który miałyby się stać językiem narodowym kraju.

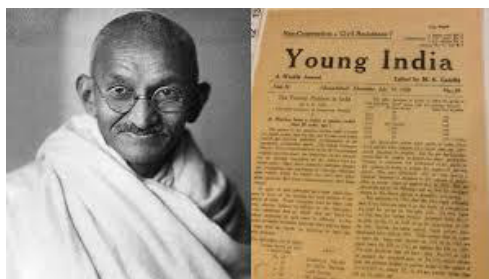
W 1925 roku, zgodnie z doniesieniami gazety „Młode Indie”, Gandhi popierał język hindustański, który powstał na bazie języków hindi i urdu, będąc ich połączeniem.

Gandhi twierdził, że dla zachowania jedności Indii kluczowe jest posiadanie jednego wspólnego języka, który będzie łączyć różnych mieszkańców Indii. Chciał tego dokonać za pośrednictwem języka hindustańskiego. Pierwszy premier Indii, Jawaharlal Nehru, miał podobne poglądy na temat języka hindustańskiego. Kiedy w Zgromadzeniu Konstytucyjnym rozpoczęła się debata na temat języka narodowego, dyskutowano o dwóch możliwościach: hindustańskim i hindi. Język hindustański, który obejmował zarówno elementy urdu, jak i hindi, spotkał się jednak z oporem, szczególnie ze strony

² <https://www.meity.gov.in/content/official-language-policy-union> (dostęp: 25.12.2023 r.).

³ <https://testbook.com/question-answer/who-wrote-the-famous-patriotic-song-sare-ja--6076a4b4a6efd8a9885263ff> (dostęp: 25.12.2023 r.).

zwolenników urdu. W efekcie pomysł wprowadzenia hindustańskiego jako języka narodowego został porzucony.

Rys. 2. Mahatma Gandhi i „Young India” („Młode Indie”)

Źródło: <https://www.tv9hindi.com/india/on-this-day-in-history-young-india-magazine-mohandas-ramchand-gandhi-mahatma-gandhi-8-october-history-859053.html> (dostęp: 25.12.2023 r.).

R.V. Dhulekar, znany bojownik o wolność z Uttar Pradeś, również uważał, że hindi powinno mieć status języka narodowego⁴.

Według Fasolda:

były język kolonialny [tj. hindi – przyp. P.L.] jest absolutnie okropnym wyborem na język narodowy. Nic nie może być gorszym symbolem samoświadomości nowego narodu niż język kraju, spod jarzma którego właśnie się wyzwolił (1988, s. 182).

Co ważne, język obcy, taki jak angielski, nie przyczyniłby się do budowania tożsamości narodowej w takim stopniu, jak mogłyby to zrobić języki rdzenne. Z jednej strony angielski ma w Indiach niewielu użytkowników – jedynie około 1% populacji Indii, z drugiej – hindi ma największą liczbę użytkowników spośród wszystkich języków indyjskich i jest blisko spokrewniony z kilkoma innymi, często używanymi „narzędziami mowy”. Rząd indyjski finansował stowarzyszenia promujące hindi w całych Indiach, z których największe sukcesy odniosły organizacje zajmujące się jego nauką na południu kraju. Przekazał także środki pisarzom, poetom i tłumaczom na tworzenie dzieł w tym języku. Choć hindi mógł być najbardziej naturalnym wyborem, istniało wiele przeszkód na drodze do uznania go za język państwowy.

Gandhi powołał stowarzyszenie Hindustani Prachar Sabha, którego głównym założeniem było rozpowszechnianie języka narodowego Indii, którymi miały być hindustański, powstały w wyniku połączenia hindi i urdu (Yadav, 2012). Dla swojej „misji” otrzymał pełne wsparcie. Przypisywał duże znaczenie opracowywaniu standardowego słownika hindustańskiego i podręczników do egzaminów, wprowadzaniu języka jako obowiązkowego przedmiotu nauczania oraz organizowaniu szkolnych bibliotek, klubów czytelniczych i szkoleń dla nauczycieli (Gandhi, 1956, s. 111–113).

⁴ *Debates over Official Language* (2022) prowadzone przez Singha ws. przygotowania egzaminu UPSC (Komisja Usług Publicznych Unii), jednego z najtrudniejszych egzaminów w Indiach.

Gandhi w swoim przekazie skierowanym do studentów podkreślił znaczenie języków wernakularnych dla nauki, akcentując ich szczególną rolę, jaką mają spełniać wobec narodu. Myśliciel cieszył się wsparciem tej społeczności, ponieważ był rodzimym użytkownikiem języka gudźrati-kathiawari. Przybył do Afryki Południowej przede wszystkim po to, by pomagać w rozwiązywaniu problemów prawnych swojego klienta, Dady Abdullaha, oraz wspierać jego działalność gospodarczą. Pewne doświadczenia Gandhiego z pobytu na emigracji w Afryce Południowej miały istotny wpływ na jego poglądy na temat języków indyjskich. Zauważył, że muzułmanie z różnych regionów byli w stanie przyjąć hindustański jako wspólny język, a większość osób posługujących się innymi językami hinduskimi była gotowa używać go jako *lingua franca*. To skłoniło myśliciela do przekonania, że podobne podejście mogłoby odnieść sukces również w Indiach. Gandhi wyobrażał sobie zjednoczone Indie, w których hindustański lub hindi pełniłyby rolę wspólnego języka, przewyższając podziały językowe i sprzyjając narodowej jedności (Nath, 2019b, s. 338).

Gandhi uważał, że posiadanie wspólnego języka narodowego jest ważne, jednak nie było do końca jasne, co dokładnie miał na myśli, używając terminu „język narodowy”. W swoich pismach posługiwał się zamiennie takimi określeniami jak „język narodowy”, „język wspólny” i „język łączący”. Jego poparcie dla języka narodowego wynikało z pragnienia zjednoczenia różnych społeczności pod egidą Indyjskiego Kongresu Narodowego w czasie walki Indii o niepodległość. W 1909 roku Gandhi (cyt. za: Nath, 2019b, s. 338) napisał, że szacunek do naszych języków oraz miłość do nich są niezbędne – dopiero z takim nastawieniem możemy naprawdę nazwać nasz kraj swoim. Wierzył również, że mieszkańcy powinni uczyć się nawzajem swoich języków, aby lepiej się komunikować.

3. JĘZYK NARODOWY – EUROPA A INDIE

W Europie w większości przypadków język narodowy wyłonił się w wyniku naturalnych procesów historycznych. Był używany przez władze, w literaturze i kulturze, a z czasem stał się językiem większości społeczeństwa. W Indiach natomiast wybór języka narodowego wiąże się ściśle z ruchem narodowowyzwoleńczym. Język narodowy miał pełnić rolę symbolu jedności i solidarności narodu indyjskiego (Brock, 2005, s. 61).

Dwie nieudane próby wyboru języka narodowego, trudności związane z takim wyborem można pokazać na dwóch przykładach: *koiné* na Słowacji i *rastrabhasa* (język narodowy) w Indiach. *Koiné* był sztucznie stworzoną formą komunikacji, która miała pełnić rolę wspólnego języka dla wszystkich Słowaków. Słowacy jednak odrzucili ten abstrakt, uważając go za zbyt czeski. *Rastrabhasa* z kolei, mająca z założenia być wspólną mową wszystkich Hindusów, również nie zyskała akceptacji. Plan ten nie został zrealizowany z powodu sprzeciwu obu głównych grup językowych w Indiach: hindi i urdu (Nath, 2019b, s. 338).

Język narodowy nie tylko pełni rolę narzędzia komunikacji, lecz także stanowi symbol tożsamości narodowej. Wybór jednej mowy w kraju wielojęzycznym jest zawsze trudnym i kontrowersyjnym procesem. Wiąże się z pewnymi ustępstwami (również z zależnościami o charakterze politycznym), stąd niełatwo o przyjęcie prostych rozwiązań.

Wybór języka narodowego ma wpływ na rozwój kultury danego kraju z oczywistych względów – często sięga się po niego w literaturze, filmie i innych dziedzinach sztuki. To w mowie zawierają się i utrwalają istotne kwestie w każdej sferze życia.

Wyróżnia się dwa czynniki hamujące wprowadzenie języka hindustańskiego:

1) Brak wypracowanego porozumienia w kraju uniemożliwił wprowadzenie hindustańskiego jako języka narodowego. Hindustański, będący językiem kreolskim, powstał z połączenia języków hindi i urdu. Był powszechnie używany w północnych Indiach oraz przez mniejszości muzułmańskie w innych częściach kraju. Podział Indii sprawił, że Pakistan ogłosił urdu swoim językiem narodowym, a Indie wybrały hindi jako jeden z języków urzędowych. W rezultacie hindustański stracił na znaczeniu jako język narodowy (Aneesh, 2010, s. 99).

2) Gandhi nie doceniał wielojęzycznej tożsamości Indii. Będąc zwolennikiem hinduizmu, propagował hindi jako język narodowy. Jego polityka spotkała się z krytyką ze strony mniejszości muzułmańskich, które uważały, że faworyzuje ona Hindusów. Podział kraju ujawnił, że Gandhi nie był w stanie w pełni zrozumieć złożoności wielojęzycznej tożsamości Indii (Aneesh, 2010, s. 98).

Oba te argumenty są uzasadnione. Społeczne zróżnicowanie Indii rzeczywiście uniemożliwiło wprowadzenie hindustańskiego jako języka narodowego. Gandhi nie docenił również wielojęzycznej tożsamości Indii, co doprowadziło do konfliktów między Hindusami a muzułmanami.

Widoczny rozłam w Indiach był wydarzeniem o znaczeniu zarówno politycznym, jak i społecznym. Miał on wpływ na wiele aspektów życia, w tym na język, co spotkało się z dalekosiężnymi konsekwencjami dla hindustańskiego. To również zdarzenie traumatyczne dla wielu Hindusów i muzułmanów, które wpłynęło na ich tożsamość, język i kulturę. Doprowadziło do powstania dwóch nowych państw: Indii i Pakistanu. Oba kraje przyjęły różne języki narodowe, co dodatkowo utrudniło komunikację między nimi.

Można śmiało stwierdzić, że podział Indii wpłynął na cały świat, budząc obawy przed konfliktami religijnymi i narodowościowymi. To także przykład na to, jak wielki wpływ na język i kulturę mogą mieć wydarzenia polityczne. Intencja twórców Konstytucji Indii była całkowicie jasna: język angielski miał być stopniowo wycofywany, aby zrobić miejsce dla hindi jako języka narodowego. Art. 351 określał wytyczne, za których pomocą miało to zostać osiągnięte (Nath, 2019a, s. 2).

W 1968 roku Ministerstwo Edukacji Rządu Indii przyjęło trójjęzyczną zasadę nauki języków. Osiągnięte ze wszystkimi regionami porozumienie, jak sformułowano w Narodowej Polityce Rezolucji z 1968 roku, przewidywało naukę (Nath, 2019b, s. 339):

hindi, angielskiego i nowoczesnego języka indyjskiego (najlepiej jednego z południowych języków) w stanach mówiących w hindi; hindi, angielskiego i języka regionalnego w stanach niemówiących w hindi.

To kryterium zostało opracowane jako odpowiedź na żądania stanów niemówiących w hindi na południu Indii, takich jak Karnataka, Andhra Pradeś, a przede wszystkim – w Tamil Nadu.

Z perspektywy politycznej można stwierdzić, że ta regulacja była próbą znalezienia kompromisu między dwoma skrajnymi stanowiskami. Z jednej strony stany niemówiące w hindi domagały się, aby angielski był językiem urzędowym na szczeblu federalnym i stanowym. Z drugiej – rząd centralny chciał ustanowić hindi jako język urzędowy na szczeblu federalnym. Formuła trójjęzyczna była próbą pogodzenia tych dwóch stanowisk.

Z perspektywy edukacyjnej można stwierdzić, że takie rozwiązanie miało na celu zapewnienie uczniom w Indiach solidnego wykształcenia językowego. Uczniowie w stanach mówiących w hindi mieli nauczyć się dwóch języków urzędowych na szczeblu federalnym: hindi i angielskiego, a także nowoczesnego języka indyjskiego. Uczniowie w stanach niemówiących w hindi mieli nauczyć się trzech języków: hindi, angielskiego i jednego z języków regionalnych. W praktyce regulacja dot. trójjęzyczności okazała się trudna do wdrożenia. W wielu stanach nie było wystarczających środków na kształcenie w trzech językach. Ponadto, w niektórych stanach nie było zgody co do wyboru języków, w których miano by nauczać. Mimo trudności formuła trójjęzyczna miała pozytywny wpływ na edukację językową w Indiach. Dzięki niej uczniowie w Indiach mają możliwość nauki trzech języków, co zwiększa ich szanse na sukces w życiu zawodowym i osobistym.

Przytoczę kilka konkretnych przykładów znaczenia formuły trójjęzycznej w edukacji językowej w Indiach (Nath, 2019b, s. 339):

- 1) wzrosło zainteresowanie nauką języków obcych, w tym angielskiego;
- 2) zwiększyła się znajomość języków regionalnych;
- 3) uczniowie stali się bardziej otwarci na kulturę i języki innych grup etnicznych;
- 4) formuła trójjęzyczna jest nadal aktualna w Indiach, będąc jednym z filarów polityki edukacyjnej rządu indyjskiego.

Nowe rozporządzenie Narodowej Polityki Edukacyjnej (NEP) z 2019 roku, które sugeruje wprowadzenie większej elastyczności w wyborze języka w ramach trójjęzycznego modelu szkolnego, powstało w odpowiedzi na protesty przeciwko narzucaniu języka hindi w stanach niehindujęzycznych. Zakłada ono, że egzaminy modułowe ze znajomości języków będą testować tylko podstawową umiejętność posługiwania się danym językiem. Zmiana wyboru języka na poziomie klasy szóstej jest możliwa, jeśli uczeń tego chce, i będzie wspierana przez nauczycieli oraz system edukacji. W szkole średniej zostaną zaoferowane dodatkowe możliwości wyboru języków dla zapewnienia szerszego wyboru i większej elastyczności.

Przekonanie o tym, jakoby hindi było językiem narodowym Indii jest powszechnym nieporozumieniem, które należy wyjaśnić. Wprawdzie rząd wielokrotnie powtarzał, że hindi jest językiem narodowym Indii, ale takie stwierdzenie jest nieścisłe, dlatego że Indie nie mają wyznaczonego języka narodowego. Zgodnie z Konstytucją Indii hindi jest jednym z języków urzędowych, ale nie ma statusu języka narodowego. To rozróżnienie jest kluczowe, ponieważ Indie są państwem wielojęzycznym, a nadanie jednemu językowi miana „narodowego” nie odzwierciedlałoby różnorodności tego kraju.

W 2017 roku wiceprezydent Venkaiah Naidu w swoim przemówieniu określił ten język jako narodowy. Choć wybitni przywódcy mogą używać takich sformułowań nieformalnie lub symbolicznie, nie odzwierciedlają one oficjalnego statusu prawnego hindi. Oficjalne dokumenty rządowe nie uznają bowiem hindi za język narodowy. Stwierdzenie, że język narodowy „pokazuje, że obywatele danego kraju znają i mówią językiem większości” pomija różnorodność w porozumiewaniu się w Indiach. Choć hindi jest powszechnie używane, znacząca część populacji Indii posługuje się innymi językami, takimi jak bengalski, tamilski, telugu, marathi i inne. Pojęcie języka urzędowego jest poprawnie definiowane (w odniesieniu wszak do celów administracyjnych i rządowych), niemniej twierdzenie o istnieniu jednego języka narodowego w kontekście indyjskim jest błędne (Gupta, 2024).

Debata dotycząca wyboru języka narodowego sięga czasów Zgromadzenia Konstytucyjnego (1946–1949), które miało za zadanie rozważyć kwestie językowe w kontekście kształtowania tożsamości narodowej. W trakcie tych obrad, zgodnie z opinią wielu badaczy, takich jak Rama Kant Agnihotri (2015, s. 47), dominujący wpływ na dyskusję miała elitarna grupa uczestników. W efekcie decyzje podjęte przez Zgromadzenie Konstytucyjne mogły marginalizować aspiracje mniejszości językowych, co prowadziło do nierówności w reprezentowaniu różnorodnych wspólnot kulturowych i lingwistycznych. Taka hegemonia elit utrudniała wprowadzenie bardziej inkluzywnej polityki językowej, która uwzględniałaby interesy grup peryferyjnych. Analiza decyzji językowych Zgromadzenia Konstytucyjnego Indii ujawnia napięcie między dążeniem do jednorodności państwowej a koniecznością uznania różnorodności kulturowej i językowej. Choć proces konstytucyjny opierał się na wysokim poziomie intelektualnym i moralnym, to jego rezultaty nie zawsze były adekwatne do złożoności społeczeństwa indyjskiego. Przewaga elit politycznych oraz hierarchizacja praw mniejszości doprowadziła do kompromisu, który nie w pełni uwzględniał potrzeby grup językowych, co pozostaje jednym z kluczowych wyzwań dla spójności Indii jako państwa wielokulturowego⁵.

Zaznacza się wpływ polityki wokół języka hindi w Indiach, zwłaszcza w kontekście hindutwy⁶, ideologii, którą wiąże się z hinduistycznym nacjonalizmem. Język hindi jest wpływowy – ma dużą wagę społeczną i kulturową w Indiach. Powszechnie używany zyskał status języka urzędowego w wielu regionach Indii. Hindi zaczęto więc nieuchronnie wykorzystywać jako narzędzie polityczne, a hindutwa – ruch ideologiczny związany z promowaniem hinduizmu jako podstawy indyjskiej tożsamości – odgrywa kluczową rolę w tej dynamice. W rezultacie ideologia hindutwy staje się jeszcze bardziej potężna niż sam język. Oznacza to, że język hindi ma nie tylko znaczenie kulturowe, lecz także polityczne, szczególnie w kontekście nacjonalizmu religijnego. Z powodu politycznej siły hindi nawet osoby, które piszą i czytają po angielsku (w języku często

⁵ <https://www.epw.in/engage/article/national-language-debate-what-does-it-mean-indian> (dostęp: 29.09.2024 r.).

⁶ <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=hindutva> (dostęp: 26.09.2024 r.).

utożsamianym z elitą i globalizacją), zmusza się do dyskusji o hindi jako języku narodowym Indii. Wskazuje to na rosnące napięcie wokół kwestii językowych w Indiach, gdzie hindi, choć dominujące, konkuruje z innymi przykładami mowy i kulturami, w tym z angielską (Dutta, 2019).

Jednocześnie obecnie hindi, który jest szeroko promowany przez liderów politycznych, w tym Narendrę Modiego⁷, jest najczęściej faktycznie językiem Indii w skali globalnej. Regiony południowe od dawna są niezadowolone z rosnącej roli hindi, co zapowiada wielowarstwowe problemy językowe w Indiach (Sharma, 2022, s. 2).

Brass (2022) przeprowadził szerokie badanie na temat dynamiki politycznej w Indiach od 1947 roku, skupiając się na interakcjach między strukturami państwowymi, procesami demokratycznymi oraz czynnikami tożsamościowymi, w tym językiem. Jak sugeruje autor, wybory językowe odnosiły się nie tylko do kwestii komunikacyjnej, były także strategicznym narzędziem budowy i utrzymywania władzy. To napięcie unaocznia dylemat między centralizmem a federalizmem oraz instrumentalizację hindi jako symbolu „narodowego”. Analiza Brassa świadczy o tym, że obok religii i etniczności, język odgrywa kluczową rolę w kształtowaniu tożsamości.

Chciałbym podkreślić, że te analizy potwierdzają, że próby narzucenia jednego języka narodowego w państwie o tak dużej różnorodności mogą prowadzić do marginalizacji języków regionalnych i erozji pluralistycznych fundamentów państwowości.

W 2010 roku Sąd Najwyższy stanu Gujarat odrzucił działanie w interesie publicznym (Public Interest Litigation, PIL) w sprawie obowiązkowego drukowania szczegółów na produktach – takich jak cena, skład oraz data produkcji – w języku hindi. W swoim orzeczeniu, SN uzasadnił, że taki obowiązek nie wynika z przepisów prawa, a sama koncepcja hindi jako „języka narodowego” nie uzasadnia nakładania dodatkowych wymagań legislacyjnych na producentów. To orzeczenie podkreśla, że kwestia języka na etykietach produktów powinna być rozpatrywana w szerszym kontekście regulacji federalnych, a nie na podstawie statusu hindi jako języka oficjalnego lub narodowego. Decyzja ta wywołała debatę na temat roli hindi i jego miejsca w wielojęzycznym społeczeństwie Indii, które nie ma jednoznacznie zdefiniowanego „języka narodowego”, mimo że hindi funkcjonuje jako jeden z oficjalnych języków kraju – obok języka angielskiego (Dutta, 2019).

Jak pisze Dutta (2019), sąd stwierdził rzecz niezwykle istotną w kontekście prawnym i społecznym:

Zazwyczaj w Indiach większość ludzi akceptuje hindi jako język narodowy i wiele osób mówi w hindi oraz pisze w piśmie dewanagari, aczkolwiek nie ma żadnych zapisów ani dowodów na to, że wprowadzono jakiegokolwiek przepisy lub wydano nakaz, który ogłaszałby hindi językiem narodowym kraju.

Sąd zwraca uwagę na powszechne przekonanie o tym, że hindi jest postrzegany przez wielu obywateli Indii jako język narodowy. Stwierdza, że znaczna część społeczeństwa

⁷ <https://www.humanrightsresearch.org/post/hindi-hegemony-in-modi-s-india> (dostęp: 22.05.2025 r.).

używa hindi w mowie oraz piśmie, posługując się alfabetem dewanagari. Sąd zauważa jednak, że w aktach prawnych nie ma jednoznacznego zapisu, który oficjalnie ustanawiałby hindi jako język narodowy Indii. Podkreśla zatem rozbieżność między społecznym postrzeganiem hindi a brakiem formalnego aktu prawnego, który potwierdzałby tę funkcję hindi w strukturze państwowej.

Z naukowego punktu widzenia ten temat można analizować w kontekście badań nad polityką językową oraz socjolingwistyką. Stanowi on istotny przykład tego, jak różne funkcje w społeczeństwie pełni język – zarówno jako narzędzie komunikacji, jak i element tożsamości narodowej, a także symbol polityczny. Uwidaczniają się jednocześnie napięcia między powszechnym użyciem języka a formalnym uznaniem jego roli przez system prawny.

Należy zastanowić się nad rolą hindi w kontekście wielojęzyczności Indii oraz wpływu polityki językowej na różne grupy etniczne i regiony tego kraju. W jednym z wywiadów Golwalkar⁸ powiedział:

Uważam wszystkie nasze języki za języki narodowe. Są one w takim samym stopniu naszym dziedzictwem narodowym. Hindi jest jednym z nich, który – z uwagi na swoje ogólnokrajowe użycie – został przyjęty jako język państwowy. Błędem byłoby jednak opisywać wyłącznie hindi jako język narodowy, a pozostałe jako języki prowincjonalne. Byłoby to niewłaściwe podejście.

Odnosząc się do kwestii języków używanych w kraju, wyraża pogląd, że wszystkie języki lokalne mają jednakową wartość i znaczenie jako element dziedzictwa narodowego. Golwalkar zwraca uwagę na to, że nie należy traktować jednego języka (w tym przypadku hindi) jako jedyne języka narodowego, a inne określać jako „prowincjonalne”, względnie lokalne. Choć hindi pełni rolę języka urzędowego ze względu na swoje szerokie użycie w kraju, nie oznacza to, że inne języki są mniej ważne. Postawa, która faworyzuje jeden system znaków kosztem innych, byłaby błędna i niesprawiedliwa wobec różnorodności językowej kraju.

Podobne stanowisko wyraził inny przywódca nieposługujący się językiem hindi. Sahu stwierdził: „Pochodzę z Utkal (Orisa), jednak w pełni popieram przyjęcie hindi jako języka narodowego” (Aneesh, 2010, s. 96).

Wypowiedź Sahu stanowi istotny głos w debacie nad kształtowaniem tożsamości narodowej przez język. Deklaracja poparcia dla uznania hindi za język narodowy, mimo nieposługiwania się nim na co dzień, podkreśla znaczenie języka jako narzędzia integracji w wieloetnicznym i wielojęzycznym państwie. Sahu sugeruje, że status hindi może sprzyjać spójności narodowej, co wpisuje się w szersze tendencje promowania go w Indiach w celu przezwyciężenia różnorodności lingwistycznej. Taka postawa może być również odczytywana jako próba wypracowania kompromisu między lokalnymi tożsamościami a potrzebą systemowego ujednolicenia na poziomie ogólnokrajowym.

⁸ <https://www.hindustantimes.com/india-news/what-rss-said-about-hindi-as-a-national-language-50-years-ago/story-7fAeWl0QSuFa26GbR0Z5PN.html> (dostęp: 26.09.2024 r.).

Rao⁹ postuluje cierpliwe i zintegrowane podejście do problemu języka w Indiach. Wzywa decydentów do unikania działań motywowanych chwilowymi emocjami oraz tymczasowymi rozwiązaniami, które mogą prowadzić do doraźnych korzyści i nietrwałych efektów. Rao podkreśla, że właściwym kierunkiem powinno być nie tyle dążenie do ustanowienia jednego języka narodowego, ile wzmocnienie znaczenia języków urzędowych, których roli nie można lekceważyć. Kładzie on nacisk na konieczność długofalowego planowania i zrozumienia złożoności społeczno-kulturowej Indii. Rao zwraca uwagę, że języki urzędowe odgrywają kluczową rolę w komunikacji między różnymi grupami etnicznymi i językowymi, a ich wspieranie może przyczynić się do budowania spójności społecznej. Jego argumentacja sugeruje, że w kontekście polityki językowej należy uwzględnić różnorodność kulturową kraju oraz dążyć do harmonizacji relacji między różnymi grupami językowymi, co jest istotne dla zrównoważonego rozwoju społeczeństwa. W kontekście integracji narodowej przyjęcie jednego języka jako oficjalnego może prowadzić do marginalizacji innych języków i kultur, co w dłuższym czasie zagrażałoby różnorodności językowej oraz dziedzictwu kulturowemu. Kluczowe jest zatem znalezienie równowagi między potrzebami administracyjnymi a zachowaniem bogactwa językowego danego społeczeństwa. Należy również dostrzec, że w różnych sytuacjach używanie wielu języków w administracji i komunikacji międzynarodowej może przyczynić się do większej inkluzyjności społecznej oraz efektywności w zarządzaniu¹⁰.

Język narodowy w kontekście krajów rozwijających się, szczególnie tych z przeszłością kolonialną, pełnił wielorakie funkcje. Był symbolem tożsamości narodowej, narzędziem mobilizacji mas oraz czynnikiem jednoczącym kraj. Różnice w sytuacjach socjolingwistycznych oraz w ideologicznych wyborach politycznych prowadziły jednak do odmiennych podejść w kwestii jego roli i znaczenia. Analiza tej dynamiki wymaga odniesienia do teorii modernizacji, socjolingwistyki oraz studiów postkolonialnych, które pozwalają lepiej zrozumieć, jak język kształtuje procesy polityczne i społeczne w krajach rozwijających się.

Język narodowy pełni kluczową rolę jako nośnik tożsamości zbiorowej i jednostkowej, co czyni go istotnym elementem kulturowym i symbolicznym. Jest to medium, które kształtuje i odzwierciedla wspólne wartości, tradycje i normy danej grupy etnicznej lub narodowej, a także wyznacza granice przynależności społecznej. Z uwagi na swój charakter język narodowy ma potencjał do integrowania różnych grup społecznych, umożliwiając im identyfikację z większą wspólnotą narodową. Równocześnie jednak język może być czynnikiem generującym podziały, szczególnie w sytuacjach, gdy różnorodność językowa współistnieje z napięciami etnicznymi lub politycznymi.

⁹ https://www.epw.in/sites/default/files/engage_pdf/2019/06/27/3169-1561633931.pdf (dostęp: 26.09.2024 r.).

¹⁰ <https://www.hindustantimes.com/india-news/what-rss-said-about-hindi-as-a-national-language-50-years-ago/story-7fAeWlOQSuFa26GbR0Z5PN.html> (dostęp: 26.09.2024 r.).

Z socjolingwistycznego punktu widzenia znajomość języka narodowego jest kluczowa dla pełnej partycypacji w życiu społecznym i kulturowym danej wspólnoty. Język, oprócz tego, że pozwala na efektywną komunikację, odgrywa fundamentalną rolę w przekazywaniu znaczeń ukrytych w kulturze, takich jak normy społeczne, wartości, a także subtelne różnice w sposobach myślenia i zachowaniach. Zdolność do płynnej komunikacji w języku narodowym umożliwia zrozumienie tych kulturowych niuansów, które mogą być nieuchwytnie dla osób spoza danej społeczności. Mowa jest zatem nieodzownym narzędziem w procesie badania i analizowania struktur społecznych, tożsamości oraz mechanizmów integracji i wykluczenia w danej grupie.

Takie podejście nie tylko uwypukla wagę języka w procesie budowania tożsamości narodowej, lecz także podkreśla jego istotną rolę w interakcjach międzygrupowych oraz w badaniach nad społeczeństwami wielojęzycznymi. Jest zarówno środkiem komunikacji, jak i istotnym narzędziem kapitału symbolicznego: legitymizuje władzę, przyczynia się do tworzenia społecznej homogeniczności i wspiera kształtowanie się państwa narodowego. Integracja narodowa oparta na wspólnym języku stanowi kluczowy aspekt w budowaniu trwałych struktur politycznych i społecznych (choć wiemy, że ten sam język może funkcjonować w kilku krajach).

Obok granic, nazw, flag i walut kluczowym elementem, który nadaje państwom odrębną tożsamość oraz przyczynia się do ich postrzegania jako szanowanych narodów, jest właśnie język narodowy. Stanowi on istotny wskaźnik, który odzwierciedla wspólną tożsamość danego kraju. Trzeba podkreślić, że będąc integralną częścią dziedzictwa kulturowego zarówno narodu, jak i jednostki, stanowi zagadnienie wyjątkowo delikatne. Język ma ponadto potencjał integrowania społeczeństwa, ale może także prowadzić do jego fragmentacji, tworząc podziały pomiędzy różnymi grupami, co z kolei generuje napięcia i antagonizmy.

Aby przeprowadzić dogłębną analizę i zrozumieć dynamikę społeczności, kluczowym elementem jest biegłość w języku, którym posługuje się dana społeczność. Znajomość języka narodowego umożliwia jednostce pełniejsze uchwycenie specyficznych niuansów i aspektów kulturowych, które definiują tę społeczność. Język narodowy pełni fundamentalną rolę w kształtowaniu jedności narodu, a także wyróżnia go na tle innych społeczności, pod warunkiem, że istnieje odpowiedni szacunek dla tego języka.

Okazywanie szacunku wobec języka narodowego implikuje jego status jako podstawowego i preferowanego środka komunikacji na wszystkich poziomach interakcji. Chociaż jednostka może opanować wiele języków, ważne jest, aby w procesie komunikacji korzystać przede wszystkim z własnej mowy. Historia dostarcza licznych przykładów wielkich liderów, którzy podejmowali działania mające na celu wzmocnienie języka narodowego jako instrumentu sprzyjającego integracji społecznej i narodowej (np. C.N. Annadurai, premier stanu Tamil Nadu, lata 60. XX wieku).

Wybór specyficznego „narzędzia” oraz jego status jako języka narodowego w kontekście wielojęzycznego państwa jest zagadnieniem obciążonym szeregiem złożonych problemów. W porównaniu do Indii państwa europejskie znajdują się w szczególnej

sytuacji dotyczącej tego zagadnienia. Dążenie Indii do ustanowienia języka narodowego było konsekwencją indyjskiego ruchu narodowego na rzecz niepodległości, co czyniło ten proces odmiennym od organicznych ruchów literackich, a także inicjatyw mających na celu zachowanie języka. Zjawisko to wykazuje interesującą analogię do ruchu skupionego wokół *koiné*, który również stawiał na integrację i funkcjonalność językową w kontekście wielojęzyczności.

W niektórych krajach, takich jak Polska, Chiny i Rosja, powszechną praktyką jest preferowanie użycia rodzimego języka w szerokiej gamie komunikacji, zarówno w mediach, jak i na spotkaniach dyplomatycznych oraz gospodarczych. W ostatnich latach zauważalny jest podobny trend w Indiach, gdzie premier Modi podczas swoich oficjalnych wizyt zagranicznych coraz częściej wygłasza przemówienia w hindi. Tego rodzaju praktyka rodzi dyskusje na temat potrzeby posiadania wspólnego języka narodowego w Indiach, szczególnie wśród polityków i liderów opinii.

Kwestia jednego języka narodowego w Indiach jest jednak skomplikowana ze względu na lingwistyczną różnorodność w kraju. Liczne regiony charakteryzują się odmiennymi językami i dialektami, co może prowadzić do barier komunikacyjnych w kontekście międzyregionalnym. Przykładem tego problemu była rozprawa, która miała miejsce 4 sierpnia 2023 roku przed Sądem Najwyższym Indii. Postępowanie sądowe zostało przeniesione z jednego stanu do innego, a następnie wstrzymane ze względu na trudności związane z różnicami językowymi. Sąd Najwyższy stwierdził jednak, że kraj posiada język narodowy, co umożliwiło kontynuowanie postępowania.

Ten incydent pokazuje potencjalne korzyści wynikające z unifikacji językowej, zwłaszcza w kontekście działalności sądowej i administracyjnej¹¹.

Rys. 3. Sąd najwyższy Indii

Źródło: <https://www.ndtv.com/india-news/hindi-is-national-language-supreme-court-refuses-to-move-case-from-up-to-bengal-4269389> (dostęp: 29.09.2024 r.).

¹¹ <https://www.ndtv.com/india-news/hindi-is-national-language-supreme-court-refuses-to-move-case-from-up-to-bengal-4269389> (dostęp: 29.09.2024 r.).

4. PODSUMOWANIE

Idea używania jednego wspólnego języka narodowego w Indiach zyskuje na popularności także w środowiskach akademickich. Studenci z czołowych indyjskich uniwersytetów, takich jak Uniwersytet w Delhi, Uniwersytet Allahabad, Uniwersytet Ambedkara oraz Uniwersytet w Waranasi, aktywnie wyrażają swoje opinie na temat wprowadzenia tego rodzaju rozwiązania. Inicjatywa ta jest postrzegana jako sposób na ułatwienie komunikacji i zwiększenie spójności narodowej, chociaż jej wdrożenie budzi kontrowersje w kontekście wieloetnicznego i wielojęzycznego charakteru Indii.

Trzeba zauważyć, że proces wdrażania jednolitego języka narodowego, zarówno w sferze prawnej, administracyjnej, jak i społecznej może napotkać trudności wynikające z różnorodności lingwistycznej kraju oraz historycznego znaczenia regionalnych tożsamości językowych. Obecnie Indie nie posiadają prawnie określonego języka narodowego. Błędne przeświadczenie jest podtrzymywane nie tylko w środowiskach związanych z oświatą, lecz także w mediach, takich jak filmy na YouTube, gdzie często zakłada i mówi się, że hindi to język narodowy Indii.

Znaczna część populacji, w szczególności uczniowie i studenci, błędnie uważa, że hindi jest językiem narodowym Indii. Przekonanie to umacniane jest przez czynniki kulturowe i polityczne, gdyż język hindi jest powszechnie używany w mediach, filmach oraz przez liderów politycznych. Hindi bywa promowane jako najczęściej używany język w Indiach, szczególnie na północy kraju, co sprawia, że często jest postrzegane *de facto* jako język narodowy. Wybitne postaci, takie jak premier Modi, wykorzystują język hindi w kontekstach międzynarodowych i dyplomatycznych, co wzmacnia jego wizerunek jako języka reprezentującego Indie na arenie międzynarodowej. Na globalnych platformach hindi jest często promowany przez indyjskich liderów politycznych, co przyczynia się do jego nieformalnego statusu jako języka narodowego. Premier Modi, posługując się hindi podczas oficjalnych wizyt i przemówień, utrwala i wzmacnia symboliczne przedstawianie Indii. Językowa różnorodność stanowi dla wielu źródło dumy, a narzucanie hindi na poziomie ogólnokrajowym w przeszłości prowadziło do napięć społecznych.

W ostatnim czasie dyskusja na temat ustanowienia języka narodowego w Indiach nabiera coraz większego znaczenia. Liderzy polityczni, instytucje edukacyjne, a także organy sądowe coraz częściej podejmują temat potrzeby wprowadzenia jednolitego języka narodowego, który mógłby reprezentować Indie na arenie międzynarodowej oraz usprawnić komunikację wewnętrzną. Rozprawy sądowe zwróciły uwagę na praktyczne wyzwania wynikające z barier językowych, ponieważ postępowania prawne są czasami opóźniane lub dochodzi do nieporozumień z powodu nieustalonego wspólnego medium językowego¹².

Mimo że język hindi może wydawać się logicznym wyborem ze względu na jego powszechne użycie, to różnorodność językowa Indii stwarza istotne wyzwania. Wiele

¹² Spostrzeżenia nasuwające się po rozmowie z kolegą nt. języka narodowego Indii.

regionów zdecydowanie chroni swoje lokalne języki, a narzucenie hindi jako mowy ogólnonarodowej mogłoby tylko pogłębić istniejące podziały językowe. Z tego względu debata powinna równoważyć dążenie do jedności narodowej z poszanowaniem tożsamości regionalnych.

Coraz częstszy wybór komunikowania się w hindi przez liderów politycznych, zwłaszcza na arenie międzynarodowej, sprawia, że stał się on nieformalnym reprezentantem tożsamości językowej kraju. W miarę jak debata na temat ustanowienia języka narodowego nabiera rozpędu, Indie powinny tym umiejętniej poruszać się w ramach swojej złożonej różnorodności językowej. Osiągnięcie konsensusu w tej kwestii mogłoby przyczynić się do poprawy komunikacji i wzmocnienia jedności, ale będzie to wymagało uwzględnienia języków regionalnych oraz tożsamości lokalnych.

BIBLIOGRAFIA

- Agnihotri, R.K., (2015). Constituent Assembly Debates on Language. *Economic & Political Weekly*, 50(8), 47–56.
- Aneesh, A. (2010). Bloody Language: Clashes and Constructions of Linguistic Nationalism in India. *Sociological Forum*, 25(1), 86–109.
- Brass, P.R. (2022). *The Politics of India since Independence*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Brock, P. (2005). *Mahatma Gandhi as a Linguistic Nationalist*, Bhubaneswar: South Asia Books.
- Dutta, P.K. (2019). „India Today”. <https://www.indiatoday.in/news-analysis/story/hindi-as-our-national-language-myth-and-reality-1541426-2019-06-03> (dostęp: 26.09.2024 r.).
- Fasold, R. (red.). (1988). *What National Languages Are Good For. W: With Forked Tongues: What Are National Languages Good For?*. Singapore: Karoma Publishers, 182.
- Gandhi, M.K. (1956). *Thoughts on National Language*. Ahmedabad: Navajivan Publishing House.
- Guha, R. (2007). *India After Gandhi: The History of the World's Largest Democracy*. Nowy Jork: Ecco Press.
- Gupta, P.D. (2024). „Adda247”. <https://currentaffairs.adda247.com/nationallanguagesofindia/#:~:text=India%20does%20not%20have%20a,Published%20On%20August%2027th%2C%202024> (dostęp: 25.09.2024 r.).
- Kloss, H. (1993). *Abstand Languages and Ausbau Languages*. Bloomington: The Trustees of Indiana University.
- Machiavelli, N. (1783). *Opere di Niccolò Machiavelli [Dzieła Niccolò Machiavelliego]*. Florencja: Gaetano Cambiagi, 116.
- Nath, S. (2019a). Jawaharlal Nehru and the Contentious Issue of National Language. *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 2.
- Nath, S. (2019b). Mahatma Gandhi and the Question of National Language, *Journal of Emerging Technologies and Innovative Research*, 338–339.
- Sharma, A. (2022). *Power and Language Policies in India*. Nowy Jork: Springer International Publishing.
- Singh, A. (2022). *Debates over Official Language. History of Linguistic Controversies by Aadesh Singh Regarding the Preparation for the UPSC (Union Public Service Commission)*. <https://www.youtube.com/watch?v=gBQ1WPbxIzQ> (dostęp: 30.09.2024 r.).

- Wicherkiewicz, T. (2019). Języki regionalne w Polsce na tle europejskim – z perspektywy glottopolitycznej i ekolingwistycznej. *Postscriptum Polonistyczne*, 23, 17–38.
- Yadav, Y. (2012). *Thoughts of Mahatma Gandhi on National Language*. <https://gandhiking.ning.com/profiles/blogs/thoughats-of-mahatma-gandhi-on-national-language-1> (dostęp: 30.09.2024 r.).

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Ellison, C., 2025, *Hindi Hegemony in Modi's India*. <https://www.humanrightsresearch.org/post/hindi-hegemony-in-modi-s-india> (dostęp: 22.05.2025 r.).
- National Language Debate: What Does It Mean for Indian Pluralism?* <https://www.epw.in/engage/article/national-language-debate-what-does-it-meanindian> (dostęp: 29.09.2024 r.).
- National Language Debate: What Does It Mean for Indian Pluralism?* https://www.epw.in/sites/default/files/engage_pdf/2019/06/27/3169-1561633931.pdf (dostęp: 26.09.2024 r.).
- Ramachandran, S. K., 2024, *What RSS said about hindi as a nationallanguage 50 years ago*. <https://www.hindustantimes.com/india-news/what-rss-said-about-hindi-as-a-national-language-50-years-ago/story-7fAeWI0QSuFa26GbR0Z5PN.html> (dostęp: 26.09.2024 r.).
- <https://www.meity.gov.in/content/official-language-policy-union> (dostęp: 25.12.2023 r.).
- <https://www.ndtv.com/india-news/hindi-is-national-language-supreme-court-refuses-to-move-case-from-up-to-bengal-4269389> (dostęp: 29.09.2024 r.).
- <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=hindutva> (dostęp: 26.09.2024 r.).
- <https://www.populationof.net/pl/india> (dostęp: 25.12.2023). <https://testbook.com/question-answer/who-wrote-the-famous-patriotic-song-sare-ja-6076a4b4a6efd8a9885263ff> (dostęp: 25.12.2023 r.).

Negotiating Understanding in Communication: On the National Language of India

Keywords: linguistic nationalism, language policy, sociolinguistic diversity, Hindi and Hindustani, postcolonial identity, national language.

ABSTRACT

India, the world's most populous country, represents one of the most linguistically diverse societies, with over a thousand linguistic varieties recorded as early as the 1971 census. This paper examines the enduring misconception that Hindi is India's national language, despite the absence of any legally designated national language in the Indian Constitution. While Hindi and English function as official languages, and Hindi is widely used in administration and public life, its perceived "national" status remains more symbolic than legal. The article situates this misconception within India's complex sociolinguistic landscape, exploring historical, political, and cultural factors that have shaped debates on linguistic identity. Drawing on the writings of Mahatma Gandhi, who initially supported Hindustani (a composite of Hindi and Urdu)

as a unifying medium, this paper traces how post-independence linguistic policies, including the three-language formula of 1968, sought to balance national cohesion with regional linguistic autonomy. It further analyzes how Hindi's political and cultural prominence – amplified by leaders such as Prime Minister Narendra Modi – has reinforced its *de facto* status as a representative language of India, while simultaneously provoking resistance from non-Hindi-speaking regions, particularly in the South. The present study also considers the role of Hindutva ideology in framing Hindi as a vehicle of cultural nationalism, which complicates efforts to separate language planning from broader political agendas. By integrating perspectives from sociolinguistics, glottopolitics, and postcolonial studies, this paper highlights the tension between the aspiration for a single “national” language and the preservation of India's multilingual heritage. Ultimately, it argues that any attempt to impose a singular linguistic identity risks marginalizing regional languages and undermining the pluralistic foundation of the Indian state. Instead, a nuanced approach that acknowledges linguistic diversity while fostering interregional communication may offer a path toward unity without the erasure of difference.